

ANDREJ UCHYTIŁ

SVEUČILISTE U ZAGREBU
ARHITEKTONSKI FAKULTET
HR - 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26

IZVORNI ZNAJSTVENI ČLANAK
UDK 72.01:72-05 (497.5) ŠEGVIĆ, NEVEN "19"

TEHNIČKE ZNANOSTI / ARHITEKTURA I URBANIZAM
2.01.01 - ARHITEKTONSKO PROJEKTIRANJE

ČLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 13. 12. 2004. / 24. 03. 2005.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF ARCHITECTURE
HR - 10000 ZAGREB, KAČICEVA 26

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER
UDC 72.01:72-05 (497.5) ŠEGVIĆ, NEVEN "19"

TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
2.01.01 - ARCHITECTURAL DESIGNING

ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 13. 12. 2004. / 24. 03. 2005.

TEORIJSKI OPUS ARHITEKTA NEVENA ŠEGVIĆA

ARCHITECT NEVEN ŠEGVIĆ – THEORETICAL WORKS

HRVATSKA ARHITEKTURA
ŠEGVIĆ, NEVEN
TEORIJSKI OPUS
20. STOLJEĆE

CROATIAN ARCHITECTURE
ŠEGVIĆ, NEVEN
THEORETICAL WORKS
20TH CENTURY

Autor članka bavi se istraživanjem opusa arhitekta Nevena Šegvića. U trijadi njegova djela – teorijski rad, projektantski rad, pedagoški rad – tekst obrađuje problematiku prvog segmenta. Analizom evidentiranih bibliografskih jedinica autor sagledava vrijednost pojedinačnoga djela unutar duktusa cjelokupnoga znanstveno-publicističkoga djela. Verifikacijom i valorizacijom izlučnih radova te uspostavom stratifikacije elaborira se teza o postojanju pet problemsko-razvojnih faza teorijskog opusa arhitekta Nevena Šegvića.

Within his work on the oeuvre of the architect Neven Šegvić, the author focuses in this paper on Šegvić's theoretical work, as one of the three main subject areas of his career, the others being architectural design and teaching. The analysis of Šegvić's bibliography provides a basis for a critical evaluation of each particular work and its positioning within the entire theoretical oeuvre. The analysis is followed by a stratification in which the author identifies five discrete development phases in Neven Šegvić's theoretical work.

UVOD

INTRODUCTION

Arhitektonski opus Nevena Šegvića realiziran je u tri temeljna vida: teorijsko, projektantsko i pedagoško djelo. Premda ih je moguće promatrati i kao autonomne, svoju pravu vrijednost oni razotkrivaju tek kao cjelina unutar koje se sva tri vida međusobno prožimaju. Takvim slojevitim pristupom definirana je sustavna misaona struktura pristupa arhitekturi kao Šegvićev originalan doprinos matičnoj disciplini.

Analizom navedene građe (uz osobno akumulirano iskustvo trinaestogodišnjega „bavljenja arhitekturom” uz profesora) postavljena je teza o postojanju Šegvićeva metodološki profiliranoga stvaralačkog pristupa arhitekturi. Uočeni elementi njegova pristupa, međutim, nisu autonomni, već upućuju na postojanje hijerarhijskoga slijeda – „platforme” kojom je arhitekt „bavljenje arhitekturom” profilirao i kao intiman stvaralački put, ali ujedno i kao društveno angažirani doprinos.¹

Tema ovog članka jest teorijski opus Nevena Šegvića o „općenitim” arhitektonskim temama (za razliku od onoga koji je teorijska podloga njegovim arhitektonskim projektima).² Analizom i stratifikacijom građe, on je sistematiziran u pet, sadržajno zaokruženih, kronoloških cjelina – definiranih kao „poglavlja” metodološki zatvorenoga ciklusa: „Utvrđivanje polazišta”, 1936.-1942.; „Nova stvarnost”, 1945.-1950.; „Pristup arhitekturi”, 1950.-1956.; „Arhitekt i grad”, 1955.-1982.; „Epilog”, nakon 1980.

Članci i studije koji su razmatrani u ovome radu izdvojeni su iz bibliografije prof. dr. Nevena Šegvića koja broji 205 registriranih bibliografskih jedinica i oko 40 rukopisa.

Za građu predmetnoga teksta izlučit ćemo „reprezentativne uzorke” kao repere izdvojenih tematsko-kronoloških cjelina.

UTVRĐIVANJE POLAZIŠTA (1936.-1942.)

DEFINING THE STARTING POINT (1936-1942)

Tekstualni radovi „l. poglavlja” pripadaju razdoblju školovanja arhitekta Šegvića. Iako se radi o prvim, nastupnim, srednjoškolskim i studentskim člancima, oni već tada predodređuju i stilsku i stratešku odrednicu koja će obilježiti sav njegov nadolazeći tekstualni opus. Naslov, s jedne strane gotovo poput radnog naziva nekoga filma, upečatljivo ocrta sadržaj osnovne teme – preciznu detekciju uočenoga problema recentnoga trenutka. Istodobno, s druge strane, on u biti paralelno s osnovnom temom razvija cijeli niz referentnih slojeva arhitektonskoga fenomena preko kojih se vraća glavnoj temi. Takvim postupkom Šegvićev tekst postaje kontinuirana rasprava o ideji vlastita pristupa arhitekturi. Taj će pristup, kojega su koordinate skicozno naznačene već u njegovu prvome javnom arhitektonskom činu – članku o arhitektu Josipu Pićmanu, postati konstanta tijekom njegova cjelokupnoga teorijskog rada.

Članak „Smrt arhitekta Josipa Pićmana”,³ kroz analizu aspekata rada prezentiranog arhitekta, utvrđuje zapravo, Šegvićeve rakurse sagledavanja arhitektonske discipline: arhitek-

¹ „Mnogi misle da se arhitektura rada kao plod inspiracije, kao neko nadahnuće, kapric, hirovitost ili taština projektanta. Mukotran je to i neobično zamršen posao koji traži mnogo znanja, talenta, kulture i poznavanja znanstvenih činjenica. Njegova je zamršenost i u dvostrukom umjetničko-znanstvenom karakteru arhitekture. Upravo se zato arhitektonskom procesu prilazi s nekoliko stajališta. I najmanji arhitektonski zadatak traži rješavanje mnogoznačnih funkcija... Na najmanjem zadatku moglo bi se izbrojiti bezbroj elemenata. No, svi se oni mogu grupirati pod zajedničkim nazivnikom: funkcija, struktura, forma. Arhitekt ih u svojoj memoriji kreira i što je ta njegova memorija (talent predodžbe) snažnija, on ih bolje i cjelovitije povezuje, integrira. ...Zato sve više iščekava pojava takozvanoga univerzalnog arhitekta, kakvoga povijest poznaje. Samo ako imamo u vidu te spletove različitih komponenata, moći ćemo stvoriti predodžbu kako nastaje arhitektonsko djelo. Vanjski pak arhitektonski oblik, ono što svi vidimo i o čemu se najčešće raspravljalo, nije – kako to mnogi misle, a u tom pravcu i rade – automatski mehanički zbroj svih tih elemenata. Radi se o njihovoj prožimanju. Tu je upravo najčešća teskoca i korijen različitih nesporazuma. Na toj se točki otkriva talent i netaalent jer se do tada može mnogo toga naučiti, ali to je trenutak, kada samo talent može ponijeti proces kristalizacije. Tada se rada istinsko arhitektonsko djelo”. (ŠEGVIĆ, 1956: 7)

² Sadržaj teksta komplementaran je studiji istoga autora u: UCHYTIŁ, 2003: 145-155.

³ ŠEGVIĆ, 1936: 3

tura u kontekstu društvenoga trenutka, arhitektura u kontekstu umjetnosti, arhitektura u prostornom kontekstu, arhitektonska edukacija, zakoni *metiersa*, sudbina arhitekta, pedagoški smisao arhitektonskoga djela.

Već sama odluka da u suradnji s N. Babarovićem prevede iz lista „Marianne” članak francuskoga teoretičara umjetnosti A. Lhotea „Princ nemira”⁴ o slikaru Vincentu van Goghu – svjestan je pomak kako vlastita kulturološkoga horizonta, tako i očista sagledavanja fenomena arhitekture na širi likovni aspekt. Istodobno, pouka slikara jest pouka o stvaralačkom prepletanju utjecaja geografskoga sjevera s utjecajem Mediterana, koju prepoznaje kao potencijalnu aplikaciju na specifičnost hrvatskoga prostora. Ujedno, to je pouka o odnosu intuitivne i racionalne komponente stvaralačkoga procesa općenito.

Članak „Problemi arhitekture – Pomanjkanje prave kritike”⁵ anticipira ne samo buduću predanost arhitektonskoj teoriji, publicistici i izdavačkom radu već i definira stajalište o arhitektonskoj kritici kao nezaobilaznom segmentu komunikacije u arhitekturi: „Kritika je ono (pa i arhitektonska kritika) što unaša svjetla u jedan problem, razlučuje ga, analizira pojedine elemente u međusobnom odnosu i njihovom zajedničkom odnosu prema stvarnosti jedne epohe.” Program je usvojen. Devet godina kasnije Neven Šegvić će pokrenuti strukovni časopis „Arhitektura” kao reviju širokoga tematskog raspona.

Prikaz Le Corbusierova članka „Vizija o budućim gradovima”⁶ utkat će stvaralački dijalog s velikim majstorom u temelje Šegvićeva osobnoga pristupa arhitekturi. Kao mogući doprinos ovog „susreta” vidljiv je naglasak na autorovu imanentnom humanizmu koji se reflektira u socijalnom stajalištu, urbanističkoj biti arhitekture, te sklonosti k „realnim” utopijskim vizijama kao nezaobilaznom segmentu arhitektonskoga promišljanja uopće, što će dati mnoge energetske impulse nadolazećim projektima Nevena Šegvića.

4 LOTHE, 1937: 2

5 ŠEGVIĆ, 1938: 2

6 ŠEGVIĆ, 1940: 14

7 ŠEGVIĆ, 1946: 301

8 ŠEGVIĆ, 1951: 3

9 Poglavlja: Uvod; Mnogostrukost razvitka naše arhitekture; Arhitektura kao oblik našega kulturnog razvoja; Korijeni „konstruktivizma”, „funkcionalizma” i „formalizma”; Građevinarstvo i arhitektura; Diferenciranje arhitektonske materije kao nužni uvjet razvitka arhitekture; Traženje monumentalnog izraza u arhitekturi; Pitanje teorije arhitekture.

10 ŠEGVIĆ, 1945.

11 Iako znamo da Šegvić nikada ne govori (piše) o projektantskom procesu kao takvom, odnosno kao o stvaralačkom aktu.

NOVA STVARNOST (1945.-1950.)

NEW REALITY (1945-1950)

„II. poglavlje” obrađuje realitet poslijeratnoga vremena, pragmatični prioritet efikasne obnove koji intonira elan zamaha prividnoga „novog početka”. Slojevitost Šegvićeva autorskog pristupa, inicirana ranim radovima, definitivno je utvrdila njegova polazišta koja će, usprkos zamci jednostranosti vremena, razraditi u slojevit kompleksni pristup disciplini arhitekture.

U razdoblju te opsežne spisateljske produkcije dva teorijska rada posebno obilježavaju odabrani izbor: „Prilog razumijevanju razvitka moderne arhitekture”⁷ iz 1946. i „Stvaralačke komponente arhitekture FNRJ”⁸ iz 1950. godine. Prvi je rad inauguracija tadašnje autorove problematike, a drugi – kroz hijerarhijski strukturirani niz autonomnih poglavlja – njezino zrelo uobličenje.⁹ Ostali radovi, uključujući i one okupljene u brošuri „Novi putovi graditeljstva”¹⁰ iz 1945. god., zapravo su razrada i obogaćenje aspekata ranije iniciranih problema.

Iako dosad nigdje eksplicite elaboriran, Šegvićev stvaralački kredo formuliran je stajalištem o arhitektonskoj disciplini kao „oblasti kulturnog života”. Problem oblikovanja označen je kao bit kompleksa arhitekture – cilj njegove cjelokupne teoretske rasprave.¹¹

Aktualni državni prioritet brze i masovne obnove neminovno ga vodi do teme industrijalizacije gradnje. Šegvić je svjestan ambivalentnosti problema: s jedne strane naglašava kako pristup racionaliziranim sustavima građenja ne negira a priori smisao stvaralačkoga procesa profesije, ali istodobno je svjestan i opasnosti predominacije inženjerske komponente graditeljstva. Tvrdi kako zadatak arhitekture nije samo osiguranje „krova nad glavom” već i stvaranje „uslova kulturnog života”.

Razapet između ta dva uočena pola, krije se smisao cijeloga niza rasprava koje tih godina formulira kao detekciju problematike arhitektonskoga prosedea, onakvog kojim će definirati samu disciplinu kao kulturološki čin. Znakovito je da problem industrijalizacije, odnosno opće posljedice industrijske revolucije, koja se prema Šegviću manifestira u arhitekturi u smislu negativnoga dualizma kao „akademski formalizam” i „inženjerska estetika” 19. stoljeća, ujedno nalazi i u biti postanka arhitekture 20. stoljeća. Stoga će se, kao arhitekturi imanentan problem, odraziti u odnosu znanstvenoga i umjetničkoga vida istoga fenomena. Uočeni dualitet vodit će ga potvrdi osnovnih vitruvijanskih elemenata arhitektonskoga *metiersa* – strukturi, funkciji i formi. Njihov odnos predodredit će njegovu preokupaciju problematikom „stvaralačke sinteze”

kao metodom preduvjeta nastanka istinsko-
kao umjetničkog djela.

Istodobno, jedan vid problema sinteze otkri-
va se i kao bitno svojstvo uočenoga fenome-
na hrvatske arhitekture. Viktor Kovačić apo-
strofiran je kao ključni autoritet, a linija Fel-
binger-Kovačić-Ibler jest začetak „škole” u
kojoj se otkriva pravi smisao, *differentia spe-*
cifica hrvatskoga prostora – sinteza medite-
ranskoga i kontinentalnoga kulturološkog
kruga. Kako bi individualna dostignuća veli-
kih majstora hrvatske arhitekture utkao u ra-
cionalno prihvatljivo polazište, odnosno for-
mulirao profil „škole”, on traži obilježja njho-
ve stvaralačke metode¹² te u duhu principa
„estetskog funkcionalizma” skicira profil zva-
nja arhitekta koji će se educirati za njezino
ostvarenje.¹³

PRISTUP ARHITEKTURI (1950.-1956.)

APPROACH TO ARCHITECTURE (1950-1956)

Gotovo svi teorijski radovi nastali pedesetih
godina – poslije povezani Šegvićevom diser-
tacijom „Pristup arhitekturi”, obranjenoj 1978.
godine na Arhitektonskom fakultetu u Zagre-
bu – sagledani su u ovom istoimenom, „III.
poglavlju”. Glavne teme, naznačene četrde-
setih godina (kulturološki prostor, stvaralač-
ka metoda, sinteza...), postaju sada nositelji
opsežno elaboriranih studija, a obuhvaćene
su unutar duktusa koji definira dva arhitek-
tonska kompleksa: hrvatska moderna arhi-
tektura i svjetska moderna arhitektura.

„Specifičnosti arhitekture Dubrovnika”,¹⁴ „Ar-
hitektonska 'moderna' u Hrvatskoj”,¹⁵ „Primje-
na specifične arhitektonsko-rekonstrukcione
metode u Zadru”¹⁶ – studije su posvećene elab-
oraciji hrvatske arhitekture.

Nastanak studije o Dubrovniku ujedno otvara
jedan individualni pristup projektantskom
procesu gdje, gotovo u pravilu, istodobno sa
svojim stručnim kreativnim projektantskim
zadacima objavljuje i teoretske studije koji-
ma dodatno definira parametre („rubne uvje-
te”) vlastitoga pristupa arhitekturi. To je vid-
ljivo kako u Dubrovniku, tako i u Splitu, Za-
dru, Sibeniku, Rijeci ili Zagrebu.¹⁷

Studija simultano uvodi socijalnu, vremen-
sku i prostornu komponentu analize grada i
postaje paradigma kreativnoga tumačenja
uvjetovanosti „povijesti”, „životnih oblika”,
„psihološke konstitucije stanovništva” i mo-
dusa postanka oblika Dubrovnika.

U svojoj biti Šegvićeva je studija, iako sadr-
žajno usmjerena povijesti arhitekture, posve-
ćena recentnom vremenu i projekciji suvre-
menih intervencija. Ujedno, to je apologija
Gradu, a očita pouka gradotvorne biti arhitek-
ture postat će ne samo ishodište vlastitoga

pristupa nego će biti očitana i kao specifič-
nost hrvatske arhitekture općenito.

Opsežna studija „Arhitektonska 'moderna' u
Hrvatskoj” ključna je u njegovu teorijsko-pe-
dagoškom opusu. Posvećena je problemu de-
finicije „fenomena hrvatske arhitekture”.
Teme, parcijalno naznačene u prethodnom
razdoblju, sada su elaborirane u komplek-
snim završnim cjelinama. „Stvaralačka meto-
da” određena je pojmom prostorne koncepci-
je i sagledana je kao temelj stvaranja kontinu-
iteta fenomena hrvatske arhitekture. On po-
stojanje toga fenomena, kojega korijene traži
sve do arhitekture Sv. Križa u Ninu, u novijem
razdoblju tumači kreativnim dijalogom Fel-
binger-Kovačić-Ibler, kojima posvećuje zaok-
ružene prikaze. Arhitektonski kontinuitet
tako je omogućen kroz neformalno postojanje
„škole”. Pedagoški rad jest zadatak profilaci-
je škole, a autorski dijalog unutar komunika-
cije u arhitekturi postat će Šegvićeva maksi-
ma kojom se fenomen arhitekture transponi-
ra u kvalitetu kulturološkoga prostora.

„Primjena specifične arhitektonsko-rekon-
strukcione metode u Zadru” prezentira struk-
turu vlastitoga projektantskog postupka na
konkretnim zadacima. Čitanje arhitekture
grada odvija se prema dubrovačkome mode-

¹² „Stvaralačka metoda, o kojoj je riječ, ne polazi od uzora-
raka 'stila', već od prostorne koncepcije, koja se podređuje
posebnostima zadatka, jer arhitektura ostvaruje specifič-
no ljudske prostore, pa je prema tome stvaranje tih prostora,
u osnovnim linijama, nužno podređeno konkretnim pod-
dacima i zahtjevima konkretnih ljudi.” (ŠEGVIĆ, 1951: 179)

¹³ „Arhitektova je dužnost da stvara izrazajne i vidljive
umjetničke oblike, i zato on mora dobro poznavati današ-
njicu, ali i prošlost. On ce se u svom radu oslanjati na proš-
le epohe, jer je to nužno, ako se hoce ici naprijed. Ali njego-
va je dužnost da izrazi i umjetnički oblikuje današnju epo-
hu, današnju stvarnost, današnjeg čovjeka i njegove po-
trebe... Stoga na fakultetu treba odgajati ljude koji ce biti
dobri praktičari, ali isto tako i dobri teoretičari. Teorija bez
prakse i, obratno, praksa bez teorije, danas su nezamislivi-
ve... U toj borbi za razvitak arhitekture kovat ce se novi tip
arhitekata. Bit ce to arhitekti širokih pogleda, otvoreni pre-
ma svom narodu, koji od njih mnogo traži. Bit ce to umjet-
nici koji prostorno oblikuju elementarne – životne (biološ-
ke) i duševne (estetske) potrebe našeg čovjeka. Stvaraoci
uslova kulturnog života širokih narodnih masa.” (ŠEGVIĆ,
1950.a: 3)

¹⁴ ŠEGVIĆ, 1950: 69

¹⁵ ŠEGVIĆ, 1951.

¹⁶ ŠEGVIĆ, 1958: 73

¹⁷ Jedan mogući, buduci pristup djelu Nevena Šegvića ot-
krit ce kako je cjelokupan profesorov opus, bilo teoretski ili
projektantski, bio posvećen gradovima Hrvatske. Nakon
njegove autorske restitucije Sorkočevićeva ljetnikovca na
Lapadu, koja se odvija istodobno s pisanjem navedene stu-
dije (1951.), on ce u Dubrovniku i nadalje raditi: projekt „dje-
čjeg obdanista” (1955.), Hotel „Excelsior” (1958.-1965.),
studiju postava spomenika Franu Supilu (1971.), natjecaj za
poslovnu zgradu „Atlantske plovidbe” (1989.); sudjelovat
ce na natjecaju i koordinirati projekt izgradnje Pustijerne
(1988.-1989.), angazirati se u diskusijama oko preobliko-
vanja gradske Vijećnice, kao i oko natjecaja za saniranje č-
tiri akutna gradska ambijenta itd.

¹⁸ Članak objavljen u URBS-u 1958. godine izvod je iz ha-
bilitacijske radnje na temelju koje je autor 1956. dobio ve-
niam docendi Arhitektonsko-gradevinsko-geodetskoga fa-

lu. U tekst su uvršteni i ključni pasusi studije „Arhitektonska 'moderna' u Hrvatskoj”, gdje on elemente svoje teze o specifičnoj stvaralačkoj metodi nastoji primijeniti i na vlastiti pro-sede.¹⁸

Kompleks suvremene svjetske arhitekture razraden je „autorskim kriterijem”: „Adolf Loos” (pogovor knjizi „Ornament i zločin”),¹⁹ „Organska arhitektura F. L. Wrighta”,²⁰ „Le Corbusierova poetizacija arhitekture”,²¹ u kritici knjige J. M. Richardsa „Moderna arhitektura” – „Teze o modernoj arhitekturi”,²² te u elaboratu „U traženju sinteze”.²³

Iako se radi o temama koje nedvojbeno produbljuju Šegvićev pedagoški interes, analiza tih radova otkriva nam ujedno studiozan odabir koji će obrađenom tematikom ostvariti komplementarnost njegovu osobnom pristupu temi hrvatske suvremene arhitekture. Analogno tome, s problematikom svjetske arhitekture – gotovo u svim elaboriranim člancima – on uvijek uključuje i širi likovni pristup uvjetovan korelacijom arhitekture i umjetničkih gibanja prve polovice 20. stoljeća.²⁴

Pedesetih godina fasciniran je problemom stvaralačke metode i problemom sinteze u arhitekturi. Unutar slojevitosti svojih nivoa oba

se problema međusobno nadopunjuju, odnosno međusobno prožimaju. Dok stvaralačku metodu razmatra ponajprije na temi hrvatske arhitekture, sintezu raspravlja na širem rasponu svjetskih relacija.

Doprinos toga segmenta poglavlja „Pristup arhitekturi” jest Šegvićeva analiza prostornog koncepta djela onih arhitekata koji su razvijali vlastitu konzistentnu stvaralačku metodu i svojim kreativnim sintetskim pristupom stvarali kapitalna djela kao repere kulture 20. stoljeća. Ujedno, to su oni autori kojih je rad duboko referentan problemu kompleksa hrvatske arhitekture.

Adolf Loos (poput Šegvića) arhitektonski djeluje „živom riječi”, tekstovima i arhitektonskim radovima. On nije bio samo neposredno povezan tek s nekim od protagonista hrvatske moderne, već je njegovo djelo usađeno gotovo u cjelokupnom izrazu hrvatske arhitekture tridesetih godina.²⁵

Frank Lloyd Wright „znao je osjećajno absorbirati znanstvene i likovne tendencije svoga vremena, pronaci jednu ravnotežu između racionalno-tehničke analize i umjetničko-poetske kreacije... Wright je umjetnik arhitekt, koji suvereno gradi svoje objekte bez ikakvih doktrinarnih, apriornih pretpostavki: po dubokoj unutarnjoj zakonitosti svoje umjetničke ličnosti... Wright je umjetnik koji ne kombinira; on stvara iz neposrednog doživljavanja prirode”.²⁶

Iako studija o Le Corbusieru svojom briljantnom analitičkom strukturom očitava gotovo sve slojeve njegova djela, Šegvić „projekti-ranjem” samoga naslova potencira onaj posvećen poetizaciji arhitekture. „Stvaralački dijalog” s vlastitim zatajenim *alter egom*, mogućom rezonancom, otkriva nam onaj intuitivni sloj stvaralačkog procesa (o kojemu se ne piše), ali koji *par excellence* tumaci što su rezultati stvaralačke metode i što su rezultati sinteze u arhitekturi.²⁷ Istodobno, ovaj naglasak je posveta i onome kulturnom krugu unutar kojega se Neven Šegvić kretao, a čiji se umjetnički kredo može sažeti posuđenim (Picassovim) naslovom – „La joie de vivre”.

Analiza Richardsova sintetskoga prikaza o „Modernoj arhitekturi” Šegviću je bio povod da formulira šest teza o suvremenoj arhitekturi. Tematika je aktualna: osamostaljenje discipline povijesti arhitekture, problem stila suvremene arhitekture, prostorna koncepcija, novi sadržaji, arhitektura i likovne umjetnosti, društveno-politički kontekst arhitekture. Iako je predgovor ovoj knjizi jasno formuliran, cilj Šegvićeva napisa skriven je u dopuni svjetskoga konteksta, odnosno u utvrđivanju doprinosa hrvatske arhitekture svjetskim tijekovima. On apostrofira djelo svoga učitelja s Likovne akademije u Zagrebu: „Ono što ka-

kulteta u Zagrebu. Tekst se odnosi na tri projekta: „Muzej srednjovjekovne umjetnosti u Zadru” (projekt, 1949. god.), Sklop kod Sv. Krševana (projekt, 1954. god., izvedeno, koautor B. Radimir) i Sklop na Obali (projekt, 1955. god.).

19 ŠEGVIĆ, 1952.a: 37

20 ŠEGVIĆ, 1952.b: 144

21 ŠEGVIĆ, 1954: 231

22 ŠEGVIĆ, 1955.a: 7

23 ŠEGVIĆ, 1956.a: 777

24 Prof. Šegvić 1946.-1956. predaje na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu predmet „Slikarstvo, skulptura, arhitektura”.

25 „Pouka studije o Loosu... jest imperativ 'koncentracije nad bitnim problemima' novog vremena; stav da je 'arhitektura živi ljudski prostor, koji se oblikuje i razvija u paraleli sa razvojem ljudske svijesti, znanstvene i estetske spoznaje stvarnosti'...U životu svojeg 'klijenta', u karakteru funkcije pojedinog prostora, u sveukupnoj namjeni objekta, konačno u urbanističkoj ulozi pojedine zgrade, Loos vidi bitne elemente svoje koncepcije i metode... Zato nam njegovi objekti izgledaju različiti po 'stilu', jer je metod rješavanja kreativan, uvijek živ i dinamičan.” (ŠEGVIĆ, 1952.a: 37)

26 Dugotrajni opus F. L. Wrighta (prerijska, ekspresionistička, funkcionalistička, organska faza) jasno odražava vrijeme nastanka pojedinoga djela, ali prepoznatljivi autorov rukopis gotovo uvijek dominira nad oznakama vremena. Analizom Wrightova rada on uočava bitne elemente njegove stvaralačke metode: Wright je majstor sinteze. Konstitutivni elementi arhitekture, kako ih definira Šegvić – struktura, funkcija, forma – kod Wrighta su gotovo uvijek subordinirani majstorovoj invenciji i u takvim su međuodnosima kakve i Šegvić traži kao imperativ „istinskog arhitektonskog djela”.

27 „...stilske oznake arhitekture naše epohe mogu se sagledati metodom moderne arhitektonske historiografije, funkcionalnim, strukturalnim i formalnim elementima projekta i ostvarenja od Paxtona do Le Corbusiera. Stoga nam se djelo Le Corbusiera ukazuje kao potpuna arhitektonska cjelina. Njegova poetizacija arhitekture daje mu velike i lične oznake suvremenog arhitekta.” (ŠEGVIĆ, 1954: 231)

rakterizira ostvarenja i ideologiju Drage Ible-
ra i tzv. zagrebačke škole, a što je ujedno i naš
najviši doprinos općem razvitku arhitekture
najnovijeg vremena, je široki metodski zahvat
uz neprihvatanje doktrinarnih konstruktivi-
stičkih ili funkcionalističkih stavova.”

Naslov „U traženju sinteze” jest rezime Šegvi-
ćeva rada pedesetih, a podnaslov „Fragmenti
o arhitekturi najnovijeg doba” obrazlaže
sadržaj studije. Objavljeni fragmenti referent-
ni su autorima koji su nakon raskola arhitek-
ture u 19. stoljeću tražili oblikovnu sintezu ar-
hitektonskog izraza.

Studija je elaborirana u tri (kvantitativno ne-
jednolike) cjeline. Prva – arhitektura nakon
Paxtonove Kristalne palače. Druga – arhitek-
tura koja „nastupom Gropiusa, Le Corbusie-
ra, Mies van der Rohe... sintezu traži u prim-
jeni nove prostorne koncepcije, temeljene na
vizualnom iskustvu kubizma, odnosno novih
znanstvenih spoznaja stvarnosti”. Treća –
obuhvaća one autore (Aalto, Niemeyer, Neu-
tra) koji svojim radom sintetiziraju „najnovija
likovno-prostorna gledišta s elementima lo-
kalne arhitekture”.

Nakon pedesetih godina, naglašena proble-
matika definirana „stvaralačkom metodom” i
„sintezom” bit će obuhvaćena latentno pri-
sutnim pojmom „prostorne koncepcije” kao
osnovom pristupa stvaralačkoj arhitekturi.

ARHITEKT I GRAD (1956.-1982.)

ARCHITECT AND THE CITY (1956-1982)

Teoretski radovi selekcionirani u poglavlju
„Pristup arhitekturi” raspravljali su o arhitek-
tonskoj problematici sveobuhvatnoga karak-
tera. Sredinom pedesetih (iako iniciran već
njegovim prvim publiciranim člankom o arhi-
tektu Pićmanu) počinje ciklus radova „IV. po-
glavlja”, koje ćemo pokušati objediniti naslo-
vom „Arhitekt i grad”, a koji će u biti kontinui-
rano teći sve do posljednjih dana profesorova
stvaralaštva.

Problematika fenomena arhitekture sada je
zamijenjena problematikom artefakata. Taj
pomak prema konkretnom logičan je nakon
utvrđenih širih temelja, a potaknut je i spoz-
najom poruka apostrofiranih tema – kako one
o Dubrovniku, tako i onih o arhitekturi Le Cor-
busiera ili Drage Ible-
ra. Sve te pouke ističu
gradotvornu bit arhitekture. Tema autor – ar-
hitekt ili arhitektonsko djelo u fokusu je Šeg-
vićeva rakursa tek onda kada je doprinos i ur-
banističkoj ideji.

Usvojena specifična „metoda urbanizma”, us-
postavljanje mediteranskoga mjerila i zadrž-
vanje povijesnog oblika grada, te pohvala Albi-
nijevoj gradotvornoj realizaciji – okosnica su
članka „Zadarske arhitektonske varijacije”.²⁸

Jedan je od radova posvećenih zavičajnom
gradu „Nekoliko asocijacija o najnovijem ar-
hitektonskom razvitku Splita”²⁹ – članak koji
pedagoški precizno ocrtava profil arhitekton-
skih utjecaja i „škola” predratnoga Splita.³⁰

„Nova linija”³¹ naglašava ideju kontinuiteta
prostornoga koncepta izgradnje „zagrebač-
kog nebodera” na Trgu bana Jelačića.³²

O zgradi arhitekta Božidara Rasice u Makar-
skoj raspravlja u članku „Regionalna i suvre-
mena arhitektura”,³³ očitava prisusutnost
metode koja je „mirila univerzalne zakonito-
sti suvremenog arhitektonskog gibanja, sa
specifičnim zakonitostima podneblja”.

„Teška adaptacija istinske stvaralačke lično-
sti”³⁴ apologija je kreativnom duhu arhitekta
Vladimira Turine. Profesori Turina i Šegvić –
svojedobno epicentri pedagoške emisije za-
grebačkoga Arhitektonskog fakulteta – zauzi-
mali su unutar te škole, s obzirom na autorski
prosed, divergentne pozicije, te su na taj na-
čin rastvorili široko slobodno polje individual-
no profiliranim autorskim izrazima.

„Generalni kulturnohistorijski modaliteti zaš-
tite zagrebačkog centra”³⁵ jest studija posve-
ćena temi gradske jezgre. U zagrebačkom slu-
čaju on ustaje protiv „identifikacije kulturno-
historijskog sloja i pojma jezgre grada”.
Zalaže se za cjelovitu zaštitu ambijenta (grad-
ske jezgre), a ne za parcijalnu zaštitu pojed-
načnih arhitektonskih objekata.³⁶

U nizu autor-arhitekt, arhitektonsko djelo,
grad, kulturološki prostor, društvo, arhitek-
tonska kritika jest onaj neizostavni segment
kojim se zatvara ukupnost opće komunikacije
u arhitekturi. Važnost toga segmenta, odno-

²⁸ ŠEGVIĆ, 1955.b: 9

²⁹ ŠEGVIĆ, 1957: 35

³⁰ Rukopis komplementarnoga članka, koji je razmatrao
razdoblje do 1987. god., pisan je za neobjavljenu publika-
ciju o 40-godišnjem radu URBS-a. (Arhiv Šegvić, Zagreb)

³¹ ŠEGVIĆ, 1960: 7

³² Rad je vjerojatno djelomično i autobiografski eho
Šegvićevih studentskih doprinosa Iblerovu atelijeru. Na-
kon vlastitih prefabriciranih kuća iz 1945. god. i neposred-
no prije afirmativne kritike „Jugomontova” prefabricirano-
ga sustava (1961.), ovaj je članak jedan od rijetkih koji doti-
će temu o tehnologiji arhitekture.

³³ ŠEGVIĆ, 1961: 7

³⁴ ŠEGVIĆ, 1968.b: 7

³⁵ ŠEGVIĆ, 1968.a (s.p.)

³⁶ Gotovo istodobno, na osnovi utvrđenoga stajališta,
nastaje i njegov projekt hotela na Gornjem gradu u Zagre-
bu, a nešto kasnije i natječajni projekt za Spomen-dom u
Splitu. Temu gradske jezgre Šegvić će elaborirati i na split-
skom primjeru, te je adaptirati za diskusiju o preradbi
gradskih centara na Međunarodnomu simpoziju u Rimu
1973. god. Tada će u tom kontekstu, izazvavši opće zapre-
paštenje, deklarativno ustvrditi kako onoga trenutka kada
gradsku jezgru nazovemo „historijskom”, osudujemo je na
propast.

³⁷ ŠEGVIĆ, 1978.b: 304

³⁸ „Pristup arhitekturi” je skup radova objavljenih u ra-
sponu od 1951. do 1968. godine iz područja povijesti i teori-

sno arhitektonske kritike, Šegvić je uočio već u svojoj najranijoj predratnoj fazi kada se zalagao za oživljavanje i uspostavljanje digniteta kritike. Sada on precizno razlučuje arhitektonsku teoriju, kojom se profilira komunikacija u slijedu od autora prema prostoru i društvu, od reverzibilnoga procesa kojim arhitektonska kritika socijalnom recepcijom filtrira stvaralački input i preusmjerava ga natrag prema autoru. „Uloga (je!) kritičara osebujna, jer kompletira nastojanja arhitekta, ona ih uključuje u životne tokove.”

„Za slojevitost arhitektonske kritiku”³⁷ iz 1978. godine može se reći da je jedan od rijetkih članaka koji kritički govori o institucionalnoj poziciji arhitekata u tadašnjem socijalističkom društvenom sustavu.

Godine 1978. na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu prof. Neven Šegvić brani disertaciju „Pristup arhitekturi”, kritičku selekciju radova prethodnoga, III. poglavlja, formulirajući time ujedno i duktus svoga znanstvenoga pristupa arhitekturi.³⁸

EPILOG (POSILIJE 1982.)

EPILOGUE (AFTER 1982)

„Epilog” je nazvano V., završno poglavlje, gdje su istaknuta tri, kronološki posljednje selekcionirana Šegvićeva teksta. Iako se radi o slijedu koji se tematski nadovezuje na prethodne radove, oni svojim briljantnim stilom, kompleksnom idejnom i znanstvenom elaboracijom, kao i iznimnim spektrom grafičkih priloga, dosežu vrhunce naše arhitektonske esejistike. Sva tri rada objavljena su u časopisu „Arhitektura”.

je arhitekture. Radovi u cjelini prikazuju specifičan pristup arhitekturi i urbanizmu, motivima i determinantama njihova nastajanja, poglavito onih s društvene pozicije. Procjenjujući arhitekturu i urbanizam kao društveni fenomen, a istodobno razmatrajući ih kao likovnu, prostornu manifestaciju, kao poziciju duhovnoga i kulturnoga razvitka – čvrsto ih povezujemo s općim razvitkom umjetnosti i kulture. Dakle, samo u tome stapanju duhovnoga i materijalnoga, kroz raslojavanje i objašnjavanje tih determinanti, sagledavamo i procjenjujemo arhitektonsko-urbanističko djelo. U radu se to stajalište objašnjava na nizu primjera i poglavlja – od Dubrovnika, kao urbanističko-prostornog fenomena, do pojedinačnih djela domaćih i svjetskih arhitekata prošlosti i sadašnjice. Zagreb, srpanj 1978., Neven Šegvić (ŠEGVIĆ, 1978.a)

39 ŠEGVIĆ, 1983: 22

40 ŠEGVIĆ, 1983./84: 2

41 ŠEGVIĆ, 1986: 118

42 „Stanje stvari – jedno viđenje” zaključni je članak u nizu Šegvićevih napisa o hrvatskoj arhitekturi kao globalu. Tekst je objavljen u časopisu „Arhitektura” kao predgovor katalogu izložbe „Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.”, kao dio opsežne studije o našoj arhitekturi nakon 1900. godine, koju je provodio na projektu „Atlas arhitekture” na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu.

43 *** 1991.

44 ŠEGVIĆ, 1992.

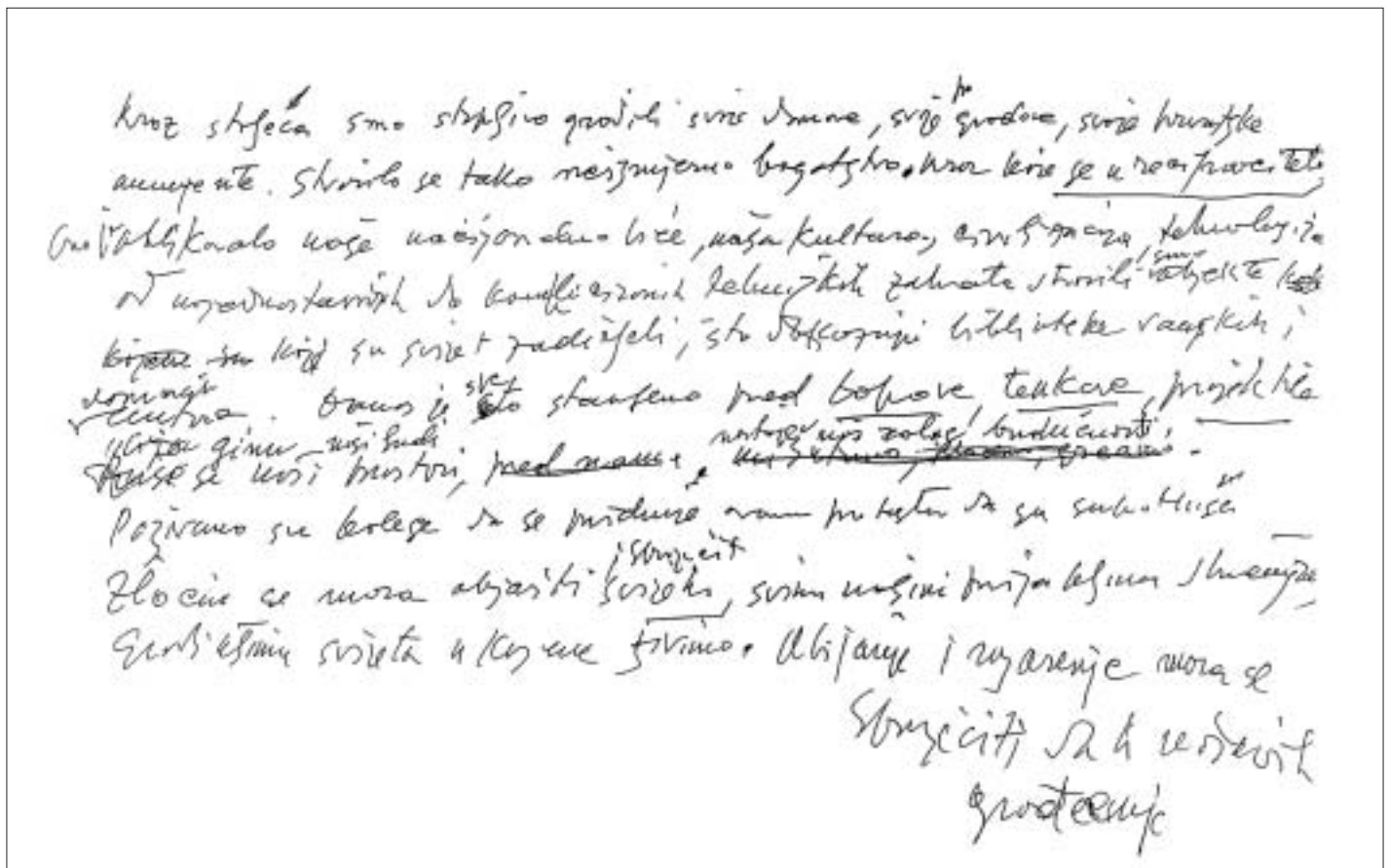
U zadatku arhitektonske interpolacije sadržan je sukob Šegvićeva stručnoga i znanstvenoga djelovanja. Naslov „Interpolacija – osnovni oblikovni element grada”³⁹ moguće je tumačiti i kao stvaralački credo autora. Na toj projektantskoj temi trenutačno su čitljivi svi slojevi autorske ličnosti – od realiziranoga napona kreativne energije do etičkih i estetskih profilacija. Razina grada i kulturološka nadgradnja jesu cilj, ali ostvariv jedino ako je dosegnut individualni izražajni dignitet arhitektonskoga djela. Sve su teme elaborirane u radovima proteklih desetljeća, kao *conditio sine qua non*, uključene u racionalnu i intuitivnu komponentu stvaralačkoga postupka „zadatka interpolacije”.

Esej „Ivan Mestrovic i arhitektura”⁴⁰ posvećen je kulturološkome prostoru – ne samo onomu Dalmacije i Kontinenta, odnosno Splita ili Dubrovnika i Zagreba ili Beča, koji povezuje autora eseja i protagonista njegova napisa, već i onomu univerzalnom koji dodiruje bit pitanja „stvaralačkog genija”. To je ujedno i Šegvićeva pohvala bogatstvu arhitektonske problematike, načinu opstanka uz i u arhitekturi, koju nam otkriva u prostoru nebrojnih slojeva. U tako definiranom prostoru suvereno plovi putem referentnih autoriteta koje proziva u rasponu od „ilirskih bunja” do slika- ra kubizma.

Dramaturški intoniran naslov „Stanje stvari – jedno viđenje”⁴¹ govori o Šegvićevu „subjektivnom” pogledu na arhitekturu u Hrvatskoj od 1945. do 1985. godine. Taj je tekst bio dužan napisati, i to kao „objektivni” prikaz kojim će nadopuniti svoju osobnu kronologiju radova o hrvatskoj arhitekturi 20. stoljeća.⁴² Tu on potvrđuje vlastito stajalište o urbanističkom karakteru naše arhitekture i donosi tezu o kontinuitetu arhitektonskoga fenomena iz prijeratnoga u poslijeratno razdoblje. Djela nastala nakon 1945. godine klasificirana kroz nastupe triju generacija hrvatskih arhitekata.

Kao „točku na i” tome nizu napisa možemo dodati kratki apel, „krik arhitekta”, nastao tijekom Domovinskoga rata, u doba najžešćeg urbicida hrvatskih gradova, krajem 1991. godine. Tekst „Protest hrvatskih arhitekata”⁴³ bez njegova je potpisa, pisan u ime svih arhitekata Hrvatske. U biti, on donosi subjektivni sažetak kriterija smisla arhitektonske discipline, razrađivan tijekom svih dugih godina nastajanja profesorova opusa: gradovi, ambijenti, kultura, domovi, ljudi, život... (sl. 1.).

Godine 1992. u ograničenoj nakladi znanstveno-istraživačkog projekta Arhitektonskoga fakulteta „Atlas arhitekture Republike Hrvatske”, u odabiru prof. dr. Nevena Šegvića, izlazi hrestomatija „O hrvatskoj arhitekturi – napisi, eseji, polemike, studije”⁴⁴ – od Alfreda Albinija

SL. 1. MANUSKRIFT: PROTEST HRVATSKIH ARHITEKATA, ZAGREB, 1992.
 FIG. 1 MANUSCRIPT: PROTEST BY CROATIAN ARCHITECTS, ZAGREB, 1992

do Ernesta Weissmanna. U predgovoru prof. Šegvić kaže: „Godinama sam prikupljao građu iz raznih segmenata arhitektonskog stvaralaštva pojedinih naših autora, pretežno arhitekata, kako bih komponirao mozaik što slika pojedina stanja ili razine diskursa o našoj arhitekturi. Preferirao sam priloge koji nose polemičke prizvuke, dakle onih autora koji smjelo ulaze u javne konfrontacije.”

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Provedena stratifikacija teorijskog opusa arhitekta Nevena Šegvića razotkriva postojanje pet zaokruženih sadržajno-kronoloških cjelina. Već i odabrani nazivi navedenih „poglavlja” ove studije, u pokušaju isticanja dominantnoga težišta njegovih teorijskih preokupacija određenoga razdoblja, ukazuju na isprepletanje dviju tema: prva, koja razrađuje „opće” arhitektonske probleme Šegvićeva znanstveno-publicističkog opusa i, druga, koja ukazuje na postojanje kontinuiteta u njegovu osobnom pristupu *metiersu*.

Prvim tekstualnim radovima, ovdje objedinjenim u poglavlju „Utvrđivanje polazišta”

(1936.-1942.), Šegvić skicira problematiku vlastitoga nadolazećeg opusa – sagledavanje kompleksne slojevitosti fenomena arhitekture. U razdoblju obuhvaćenom poglavljem „Nova stvarnost” (1945.-1950.), kroz prizmu novih društvenih i životnih okolnosti i prioriteta, obimno i precizno će razraditi i redefiniirati strukturu prethodno inicirane arhitektonske tematike. Hrvatska i svjetska arhitektura osnove su kompleksnih Šegvićevih teoretskih rasprava objedinjenih njegovom disertacijom – „Pristup arhitekturi” (1950.-1956.). Elaborira ih kroz prizmu fenomena grada, vrhunskih arhitektonskih autoriteta i vlastitoga projektantskog rada. Definiirajući kulturološki pristup arhitekturi, on traži stvaralačku metodu kojom će arhitekturu – istinsko djelo određenoga društvenog trenutka – svojom oblikovnom i socijalnom ulogom utkati u specifičan nacionalni prostor. Iako poglavlja „Arhitekt i grad” (1956.-1982.) i „Epilog” (poslije 1982.), kronološki obrađuju razdoblje nakon sveobuhvatnih tema njegove disertacije, konkretni i precizni prikazi autorskih arhitektonskih pristupa ili realizacija te arhitekture u kontekstu grada kontinuirano se provlače kroz cijeli njegov publicistički i teoretski rad.

Studije okupljene u poglavlju „Epilog” obilježene su osebnim esejistickim stilom i rafiniranim kompleksnim sintetskim pristupom problematici arhitekture.

Pet arhitektonskih faza – već ranije analiziranih u članku o projektantskom opusu arhitekta Nevena Šegvića⁴⁵ – u blagom na međusobnom anticipacijskom ili retardacijskom pomaku u odnosu na definirane korespondirajuće teorijske faze. „Inauguracija” (do 1942.), „Tipologija” (1945.-1960.) i „Urboarhitektura” (1965.-1975.) definirane su uglavnom kao analitičke, pripremne, a „Šegovicijana” (1960.-1965.) i „Kristali: palače i gradovi” (nakon 1975.) kao sintetske, kada autor stvara svoja antologijska djela.⁴⁶

Faze „Utvrđivanje polazišta” i „Inauguracija” kronološki se preklapaju. Sadržajno, s jedne strane utvrđuju kompleksni dijapazon arhitektonske problematike, a s druge definiraju odnos univerzalnoga i lokalnoga kao buduće polje autorova kreativnog interesa.

Poglavljja „Nova stvarnost” i „Tipologija” unutar strukturalne razrade građe u potpunosti korespondiraju. Obje faze, prva na teorijskom, a druga na kreativno-stručnom polju, enormnom „zanatskom” produkcijom apsolviraju široki spektar arhitektonske problematike. Gledano samo kronološki, „Tipologija” traje sve do početka šezdesetih, odnosno nastanka projekta Zapadne obale u Splitu (1958.), ali i unutar toga razdoblja, pogotovo nakon 1955. godine, nastaju djela kojima Šegvić anticipira svoje nadolazeće radove.

Iako je „Pristup arhitekturi” vremenski smješten između 1950. i 1956. godine (uz iznimku

studije o zagrebačkom centru iz 1968., koju uključuje u istoimenu disertaciju), a „Šegovicijana” u samo pet godina, između 1960. i 1965. – obje faze koincidiraju unutar svojih strukturalno sintetizirajućih svojstava. Značajni sveobuhvatni teorijski radovi o svjetskoj ili hrvatskoj arhitekturi, o velikanima arhitekture... nastaju između 1950. i 1956. god. Ali, već samo Šegvićevo novo čitanje, koje provodi tek 1978. godine, definira objedinjujući smisao tih ranijih radova kako on to eksplicira u prologu disertacije „Pristup arhitekturi”. Dakle, Šegvić koristi svojevrsnu dilataciju kao element kreativnoga postupka unutar koje, nakon teoretske akumulacije, izvodi s neizmjenom energijom svoj najintenzivniji kreativno-produkcijski dio opusa.

Teorijska faza „Arhitekt i grad” te kreativna „Urboarhitektura” završavaju gotovo istodobno. Počinju u svojevrsnom pomaku, zbog prethodno navedene graditeljske erupcije, ali u svojoj biti – obje faze pokrivaju njegov integralni opus, a naslovi, ovdje primijenjeni, nosioci su najkarakterističnijeg atributa navedenih razdoblja njegova djelovanja.

Terminima „Epilog” i „Kristali: palače i gradovi...” imenovana su poglavljja završnoga razdoblja Šegvićeva stvaralaštva. Faze ne korespondiraju u sadržajnoj relaciji teorija – arhitektonsko djelo, ali u svojoj superiornoj maniri formiraju izraz njegovih jasnih, rafiniranih, autorskih ostvarenja.

Analiza Šegvićevih teoretskih i projektantskih faza ukazuje na približnu simultanost, te istovjetan ritam analitičkih i sintetskih obilježja i jednih i drugih. Nakon članka o arhitektu Pićmanu, Šegvićeva biografija poprima oblik projektantski režirane stvaralačke platforme. Jedna od ocjena njegova djela obilježila ga je kroz prizmu stručnjaka, umjetnika i intelektualca. On je doista kao „umjetnik” u svojem pristupu polazio od stvaralačkoga momenta koji poprima obilježje sakrosantne vrijednosti. „Intelektualac” Šegvić teži društveno vrijednom cilju – arhitekturu projicira u kulturološki kontekst (unutar kojega komponira i vlastito djelo). „Stručnjak” Šegvić konstruira postupak, stvaralačku metodu, kojom premošćuje luk svojih intencija umjetnika i intelektualca.

Metodološka struktura mišljenja o arhitekturi tako je postala kreativno polje u kojemu je arhitekt Neven Šegvić uvijek suvereno plovio.⁴⁷ Dapače, njegovi precizno formulirani kriteriji vrijednosnoga sustava, unutar kojih profesionalna stvarnost nikada nije oktroirala životnu stvarnost, osigurali su mu među generacijama njegovih daka nedostižan kredibilitet i autoritet strukovnoga suda.

45 UCHYTIĆ, 2003: 145

46 Naravno, gledajući unutarnji smisao cjeline opusa, ove „racionalizirajuće granice” i nisu posve striktno provedene. Djela iz analitičkih faza – poput škole u Kumrovcu, obiteljske kuće dr. T. M. u Splitu, Spomen-domova u Splitu ili Šibeniku – ključna su u njegovu opusu, bilo u vertikalni njihov objektivne kvalitete, bilo horizontalni anticipirajućih elemenata Šegvićeva autorskoga duktusa.

Pet uoceni razvojnih faza arhitekture prof. Nevena Šegvića stvaralački su odraz teorijskoga problema sinteze. „Inauguracija” analitički definira kulturološki prostor njegova djelovanja. „Tipologija” istražuje sadržajne i oblikovne mogućnosti discipline. „Šegovicijana” prva je autorska sinteza, na tragu postavke arhitekture „kritičkog regionalizma”. „Urboarhitektura” analiza je širega prostora, odnosa grada i kuće. Peta faza „Kristali: palače i gradovi” stvaralačka je sinteza „materijalne i duhovne” komponente arhitekture; arhitekt tada samom konstrukcijom formira prostorne kvalitete izrazitoga doživljajnog intenziteta.

47 Šegvićevo djelo razotkriva se u vrhunskim kvalitetama ne samo pojedinačnih radova već i opusa kao cjeline. Kao konstitutivni elementi toga pristupa očitani su sljedeći pojmovi: pristup arhitekturi – kulturološki prostor – fenomen hrvatske arhitekture – arhitektonske škole – arhitektonska kritika – stvaralačka metoda – sinteza – prostorna koncepcija – grad – autorski kriterij. Navedene teme nisu predmet analize ovoga članka, ovdje su deklarirane kao kontinuirana potka teoretskoga rada i ujedno ishodište projektantskoga prosjeda arhitekta Nevena Šegvića.

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

1. BOŠNJAK, M. (1983.), *Neven Šegvić – Nagrada za životno djelo „Viktor Kovacic“*, „Čovjek i prostor”, 30 (362): 10-13, Zagreb
2. IVANISIN, K. (1998.), *O nekim teoretskim postavkama iznesenim na stranicama časopisa Arhitektura od 1947. do danas*, „Arhitektura”, 51 (214): 23-31, Zagreb
3. LOTHE, A. (1937.), *Princ nemira*, „Novo doba”, 300: 2-3, Split
4. MAGAS, B. (1986.), *Saznanje i mogućnosti teoretske misli*, „Arhitektura”, 39 (196-199): 27-30, Zagreb
5. POLAK, N. (2002.), *Arhitekt Neven Šegvić o sebi, o drugima, i o umjetnosti gradjenja*, „Arhitektura”, 45 (211): 8-29, Zagreb
6. ŠEGVIĆ, N. (1936.), *Smrt arhitekta Josipa Pićmana*, „Jadranski dnevnik”, 37: 3, Split
7. ŠEGVIĆ, N. (1938.), *Problemi arhitekture – Pomnjanje prave kritike*, „Novo doba”, 28: 2, Split
8. ŠEGVIĆ, N. (1940.), *Vizija o budućim gradovima* (refleksije uz članak: Le Corbusier /1936./, *La vision des villes futures*, prijevod: Kojić, B.; „Književni savremenik”, 4: 159-161), „Studentski list”, 3: 14-15, Zagreb
9. ŠEGVIĆ, N. (1945.), *Novi putovi graditeljstva*, vlastita naklada i Slobodna Dalmacija, Split
10. ŠEGVIĆ, N. (1946.), *Prilog razumijevanju razvitka moderne arhitekture*, „Kolo Matice hrvatske”, 301-305, Zagreb
11. ŠEGVIĆ, N. (1950.a), *Stvaralacke komponente arhitekture FNRJ*, „Urbanizam i arhitektura”, 4 (5-6): 3-38, Zagreb
12. ŠEGVIĆ, N. (1950.b), *Specifičnosti arhitekture Dubrovnika*, „Urbanizam i arhitektura”, 4 (11-12): 69-78, Zagreb
13. ŠEGVIĆ, N. (1951.), *Arhitektonska 'moderna' u Hrvatskoj*, „Republika”, 3: 179-185, Zagreb
14. ŠEGVIĆ, N. (1952.a), *Adolf Loos* (pogovor knjizi: Loos, A. *Ornament i zločin*, prijevod: Solc, O.), Mladost: 37-57, Zagreb
15. ŠEGVIĆ, N. (1952.b), *Organska arhitektura F. L. Wrighta*, „Kolo Matice hrvatske”, 5 (3): 144-147, Zagreb
16. ŠEGVIĆ, N. (1954.), *Le Corbusierova poetizacija arhitekture*, „Mogućnosti”, 4: 231-241, Split
17. ŠEGVIĆ, N. (1955.a), *Teze o modernoj arhitekturi* (predgovor knjizi: Richards, J. M. *Moderna arhitektura*, prijevod: Gvozdanović, S.), Mladost: 7-10, Zagreb
18. ŠEGVIĆ, N. (1955.b), *Zadarske arhitektonske varijacije*, „Vjesnik”, 18.11.: 9, Zagreb
19. ŠEGVIĆ, N. (1956.a), *U traženju sinteze*, „Mogućnosti”, 10: 777-784, Split
20. ŠEGVIĆ, N. (1956.b), *Pristup arhitekturi*, „Vjesnik”, 01.01.: 7, Zagreb
21. ŠEGVIĆ, N. (1957.), *Nekoliko asocijacija o najnovijem razvitku Splita*, „URBS”, 1: 35-41, Split
22. ŠEGVIĆ, N. (1958.), *Primjena specifične arhitektonsko-rekonstrukcione metode u Zadru*, „URBS”: 73-89, Split
23. ŠEGVIĆ, N. (1960.), *Nova linija – značenje zagrebačkog nebodera u našoj najnovijoj arhitekturi*, „Vjesnik”, 11.12.: 7, Zagreb
24. ŠEGVIĆ, N. (1961.), *Regionalna i suvremena arhitektura – Uz Rašićinu stambenu kucu u Makarskoj*, „Vjesnik”, 12.02.: 7-8, Zagreb
25. ŠEGVIĆ, N. (1968.a), *Generalni kulturno-historijski modaliteti zaštite zagrebačkog centra – Zaštita urbanističke cjeline Stari grad Zagreb*, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb
26. ŠEGVIĆ, N. (1968.b), *Teška adaptacija istinske stvaralacke ličnosti; Vlado Turina – arhitekt velikog poteza*, „Vjesnik”, 29.10.: 7-8, Zagreb
27. ŠEGVIĆ, N. (1978.a), *Pristup arhitekturi* (doktorska disertacija), Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb (Skup prethodno objavljenih radova 1951.-1968.: Specifičnosti arhitekture Dubrovnika; Arhitektonska „moderna u Hrvatskoj”; Adolf Loos; Organska arhitektura F. L. Wrighta; Le Corbusierova poetizacija arhitekture; Richardsova „Moderna arhitektura”; U traženju sinteze; Primjena specifične arhitektonsko-rekonstrukcione metode u Zadru; Generalni kulturno-historijski modaliteti zaštite zagrebačkog centra)
28. ŠEGVIĆ, N. (1978.b), *Za slojevitost arhitektonsku kritiku*, „Čovjek i prostor”, 25 (304-305): 3, Zagreb
29. ŠEGVIĆ, N. (1983.), *Interpolacija – osnovni oblikovni element grada*, „Arhitektura”, 36 (184-185): 22-25, Zagreb
30. ŠEGVIĆ, N. (1983.-1984.), *Ivan Mestrovic i arhitektura*, „Arhitektura”, 36/37 (186-188): 2-9, Zagreb
31. ŠEGVIĆ, N. (1986.), *Stanje stvari – jedno viđenje* (1945.-1985.), „Arhitektura”, 39 (196-199): 118-128, Zagreb
32. ŠEGVIĆ, N. (1992.), *O hrvatskoj arhitekturi – napisi, eseji, polemike, studije* (autor odabira), „Atlas arhitekture Republike Hrvatske”, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
33. UCHYTIL, A. (1996.), *Nacrta za katalog radova arhitekta Nevena Šegvića*, „Arhitektura”, 49 (212): 92-93, Zagreb
34. UCHYTIL, A. (1998.), *Biografije i urednički stavovi glavnih urednika Arhitekture, Neven Šegvić*, „Arhitektura”, 51 (214): 66-67, Zagreb
35. UCHYTIL, A. (2003.), *Opus arhitekta Nevena Šegvića*, disertacija, Arhitektonski fakultet, Zagreb
36. UCHYTIL, A. (2003.), *Stratificiranje projektantskog opusa arhitekta Nevena Šegvića*, „Prostor”, 11 (2/26/): 145-155, Zagreb
37. *** (1991.), *Croatian Architects Protest – Protest hrvatskih arhitekata*, „Čovjek i prostor – Arhitektura”, izvanredno izdanje, Društvo arhitekata Hrvatske, listopad, Zagreb

IZVORI

SOURCES

ARHIVSKI IZVORI

ARCHIVE SOURCES

1. Arhiva Šegvić, Zagreb
2. AARH – Znanstvenoistraživački projekt „Atlas arhitekture Republike Hrvatske – XX. i XXI. stoljeće”, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

IZVOR ILUSTRACIJE

ILLUSTRATION SOURCE

- SL. 1. Arhiva Šegvić, Zagreb

SAŽETAK

SUMMARY

ARCHITECT NEVEN ŠEGVIĆ – THEORETICAL WORKS

Neven Šegvić's architectural career centred around three interrelated areas: theoretical works, architectural design and teaching. Despite the fact that each of these segments lends itself well to independent study, their true value is, however, revealed when viewed as a coherent whole in which they mutually overlap and interact. Such an approach helps to put into perspective Šegvić's works and view his theory as an original contribution to architecture.

The analysis of Šegvić's works shows a methodological and creative approach to architecture. The elements of his approach, however, are not independent; rather, they reveal a hierarchical methodological sequence which proves that architecture was not only Šegvić's personal creative endeavour but also a socially conscious contribution.

His theoretical works on „general” architectural topics are classified into five coherent and chronological entities – „chapters”: „Defining the Starting Point” 1936-42; „New Reality” 1945-50; „Approach to Architecture” 1950-56; „Architect and the City”, 1956-82; „Epilogue” after 1982...

His first texts from the chapter „Defining the Starting Point” outline the main issue of his own future work which may be briefly summed up as a „realization of complex aspects of architecture”. In the „New Reality” period Šegvić elaborates and redefines the anticipated architectural issues in a new

social and private context. His multi-faceted approach adopted in his early works firmly established his starting points which, despite the ideological rigidity of the political environment, were to develop into a multi-layered complex approach to architecture. Šegvić's elaborate treatises on Croatian and world architecture became integral parts of his dissertation on „Approach to Architecture” defended at the Faculty of Architecture in Zagreb in 1978. They encompass a range of topics such as: the town as a phenomenon, world-famous architects and his own architectural work. Defining a cultural approach to architecture, he searches for a creative method by which architecture – an authentic product of a society in a particular time – may be integrated into a specific culture through its design and social role.

The following studies „Specific Features of Dubrovnik's Architecture”, „Modern Architecture in Croatia”, „Application of Specific Architectural and Reconstruction Methods in Zadar”, „General Cultural and Historical Ways of Preserving the Centre of Zagreb” are dedicated to Croatian architecture. Contemporary world architecture is dealt with in his studies on the architects Adolf Loos (epilogue of the book: „Ornament and Crime”), Frank Lloyd Wright and his organic architecture, Le Corbusier and his poetic treatment of architecture, in his critical review of J. M. Richards's book „Modern Archi-

tekture” – „Theses on Modern Architecture” – and in a study entitled „In Search of Symbiosis”. Although the chapters „Architect and the City” and „Epilogue” chronologically deal with the period following his comprehensive dissertation topics, certain topics remained ever-present in his entire collection of writings: thematic presentations of his own architectural approach or realizations as well as the analysis of architecture in an urban context. Studies in the „Epilogue” are written in a specific essay style favouring a sophisticated synthetic approach to architectural issues.

His five design phases analyzed in the previous paper („Initiation” until 1942; Typology 1945-1960; „Šegovicijana” 1960-1965; „Urban Architecture” 1965-1975; „Crystal-like Quality: Palaces and Towns” after 1975) correspond to his theoretical phases in terms of their analytical or synthetic features although there is a slight divergence regarding time periods.

Šegvić's valuable personal contribution to architecture may be recognized in his distinction between a theoretical and a practical aspect of architectural work. A methodological structure of his theoretical view on architecture has thus become a creative domain of Šegvić's ingenuity. Indeed, precise criteria of his ethos within which the profession was never forced upon real life, have assured him incomparable credibility and professional authority among the generations of his disciples.

ANDREJ UCHYTIĆ

BIOGRAFIJA

BIOGRAPHY

Dr.sc. **ANDREJ UCHYTIĆ**, dip.ing.arh., docent. Nositelj je kolegija Suвремена hrvatska arhitektura, voditelj kolegija Arhitektonsko projektiranje I, II, VI, VII, te Hrvatski prostor i arhitektura – Dalmacija (terenska nastava). Od 2004. glavni je istraživač znanstvenoistraživačkog projekta „Atlas arhitekture Republike Hrvatske”. Magistrirao je 1990. godine s radom „Arhitekt Alfred Albini”, a doktorirao 2002. godine s radom „Opus arhitekta Nevena Šegvića”. Dobitnik je nagrade „32. zagrebackog salona” 1997. godine.

ANDREJ UCHYTIĆ, Dipl.Eng.Arch., Ph.D., Assistant Professor, runs courses in Contemporary Croatian Architecture, Architectural Design I, II, VI, VII and Architecture in Croatian Regions – Dalmatia (field class). Since 2004 he has been carrying out research within the scientific research project „Atlas of Croatian Architecture”. He received his Master of Science degree in 1990 with his thesis on „Alfred Albini, Architect” and his doctorate in 2002 with his dissertation on „Neven Šegvić's Architecture”. He is the 1997 award-winner of „32. zagrebacki salon”.

